

פרשת וישב תשע"ה
אהבה זו מה מקומה?

This shiur is dedicated by the family of
Dr. Chuck Feldman ז"ל
In memory of an exemplary model of dedication to family, community,
and Torah education, as we mark his Third Yahretzeit on the 26th of Kislev.
יהי זכרו ברוך

בראשית פרק לז

(א) וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְוָרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן :
(ב) אֵלֶּה תֵּלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן שִׁבְעַ עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה
רַעְיָה אֶת אָחִיו בְּצֹאן וְהוּא נָעַר אֶת בְּנֵי בְלָהָה וְאֶת
בְּנֵי זֵלְפָה נְשֵׁי אָבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבָרָתָם רָעָה אֶל
אָבִיהֶם : (ג) וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בְּנָיו כִּי בֶן
זְקֵנִים הוּא לוֹ וַעֲשֵׂה לוֹ כְּתִנֶּת פְּסִים : (ד) וַיִּרְאוּ אָחִיו
כִּי אֹתוֹ אֶהָב אָבִיהֶם מִכָּל אָחִיו וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא
יָכְלוּ דַבְּרוֹ לְשָׁלֹם :

רש"י

(א) **וישב יעקב וגו'** - אחר שכתב לך ישובי עשו ותולדותיו בדרך קצרה, שלא היו ספונים [הגונים] וחשובים לפרש היאך נתיישבו וסדר מלחמותיהם איך הורישו את החורים, פירש לך ישובי יעקב ותולדותיו בדרך ארוכה כל גלגולי סבתם, לפי שהם חשובים לפני המקום להאריך בהם. וכן אתה מוצא בעשרה דורות שמאדם ועד נח, פלוני הוליד פלוני, וכשבא לנח האריך בו. וכן בעשרה דורות שמנח ועד אברהם קצר בהם, ומשהגיע אצל אברהם האריך

בו. משל למרגלית שנפלה בין החול, אדם ממשמש בחול וכוברו בכברה עד שמוצא את המרגלית, ומשמצאה הוא משליך את הצרורות מידו ונוטל המרגלית. (דבר אחר וישב יעקב הפשתני הזה נכנסו גמליו טעונים פשתן, הפחמי תמה אנה יכנס כל הפשתן הזה, היה פיקח אחד משיב לו ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו, כך יעקב ראה כל האלופים הכתובים למעלה, תמה ואמר מי יכול לכבוש את כולו, מה כתיב למטה (פסוק ב) אלה תולדות יעקב יוסף, דכתיב (עובדיה א יח) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש, ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם): (ב) **אלה תולדות יעקב** - אלה של תולדות יעקב, אלה ישוביהם וגלגוליהם עד שבאו לכלל יישוב. סבה ראשונה יוסף בן שבע עשרה וגוי על ידי זה נתגללו וירדו למצרים. זהו אחר פשוטו של מקרא להיות [דבר] דבור על אופניו. ומדרש אגדה דורש, תלה הכתוב תולדות יעקב ביוסף מפני כמה דברים, אחת שכל עצמו של יעקב לא עבד אצל לבן אלא ברחל, ושהיה זיו איקונין של יוסף דומה לו, וכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף, זה נשטם וזה נשטם, זה אחיו מבקש להרגו וזה אחיו מבקשים להרגו, וכן הרבה בבראשית רבה (פד ו). ועוד נדרש בו וישב ביקש יעקב לישב בשלוח, קפץ עליו רוגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלוח אומר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוח בעולם הזה: **והוא נער** - שהיה עושה מעשה נערו, מתקן בשערו ממשמש בעיניו, כדי שיהיה נראה יפה: **את בני בלהה** - כלומר ורגיל אצל בני בלהה, לפי שהיו אחיו מבזין אותן והוא מקרבן: **את דבתם רעה** - כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה היה מגיד לאביו, שהיו אוכלין אבר מן החי, ומזלזלין בבני השפחות לקרותן עבדים, וחשודים על העריות. ובשלתן לקה. על אבר מן החי (לעיל פסוק לא) וישחטו שעיר עזים במכירתו, ולא אכלוהו חי. ועל דבה שספר עליהם שקורין לאחיהם עבדים, (תהלים קה יז) לעבד נמכר יוסף. ועל העריות שספר עליהם, (להלן לט ז) ותשא אשת אדוניו וגוי: **דבתם** - כל לשון דבה פרלידי"ץ בלע"ז [רכילות] כל מה שהיה יכול לדבר בהם רעה היה מספר: **דבה** - לשון (שיר ז י) דובב שפתי ישנים: (ג) **בן זקונים** - שנולד לו לעת זקנתו. ואונקלוס תרגם בר חכים הוא ליה כל מה שלמד משם ועבר מסר לו. דבר אחר שהיה זיו איקונין שלו דומה לו: **פסים** - לשון כלי מלת, כמו (אסתר א ו) כרפס ותכלת, וכמו (שמואל ב' יג יח) כתונת הפסים, דתמר ואמנון. ומדרש אגדה על שם צרותיו שנמכר לפוטיפר ולסוחרים ולישמעאלים ולמדיינים: (ד) **ולא יכלו דברו לשלום** - מתוך גנותם למדנו שבחם, שלא דברו אחת בפה ואחת בלב: **דברו** - לדבר עמו:

רמב"ל

(ג) **כי בן זקונים הוא לו** - שנולד לו בעת זקנתו. ואונקלוס תרגם ארי בר חכים הוא ליה, שכל מה שלמד משם ועבר מסר לו. דבר אחר שהיה זיו איקונין שלו דומה לו, לשון רש"י. וכן אמר רבי אברהם כי בן זקונים שהולידו לזקוניו, והוא בן תשעים ואחת שנה, וגם אחיו בנימין קראו ילד זקונים קטן: ואיננו נכון בעיני, כי הכתוב אמר שאהב את יוסף מכל בניו בעבור שהוא בן זקונים, וגם כל בניו נולדו לו בזקוניו, והנה יששכר וזבולון אינם גדולים מיוסף רק כשנה או שנתים: והנראה בעיני כי מנהג הזקנים שיקחו אחד מבניהם הקטנים להיות עמו לשרתו, והוא נשען על ידו תמיד לא יפרד ממנו, והוא נקרא לו בן זקוניו בעבור שישרתו לזקוניו, והנה לקח יעקב את יוסף לדבר הזה והיה עמו תמיד, ועל כן לא ילך עם הצאן ברעותם במקום רחוק: ואונקלוס שאמר "בר חכים" ירצה לומר שהיה בן דעת וחכם בעיני אביו, וטעמו כטעם זקנים. ותרגם בילד זקונים, בר סבתין, כי לא אמר הכתוב בכאן "כי בן זקונים היה", אבל אמר "הוא לו", שהיה כן בעיניו. וזאת כונתם באמרם (ב"ר פד ח) כל מה שלמד משם ועבר מסר לו, לומר שמסר לו חכמות וסתרי תורה ומצאו משכיל ובעל סוד בהם כאלו היה זקן ורב ימים:

שפת אמת לפרשת וישב [תרל"ו]

ויבא יוסף כו' דבתם רעה כו'. בודאי לא הי' יוסף הצדיק מבעלי לה"ר. אך כי הצדיק באמת אין יכול לסבול שמץ דבר. וכענין שנא' באליהו קנא קנאתי כו'. ולכן הבינו השבטים דכך האמת כי לא הי' באפשרי להתקיים אם הי' יוסף אצל אביו היו הם נדחים ח"ו. כי יוסף הצדיק הי' נבדל מכל עוה"ז. כענין שכתוב נזיר אחיו. וגם נקרא בן זקונים. פי' שנולד בקדושה שלא ידע משמץ רע בעולם. לכן לא הי' יכול לסבול מעשה אחיו. אף כי היו צדיקים ג"כ. והי' מוכרח שיהי' במצרים ואח"כ ידע והבין שגם אחיו הם צדיקים: **מה שלא גילה הקב"ה ליעקב אע"ה ממכירת יוסף.** אף כי הי' ע"י החרם כו'. מ"מ למה סיבבו כן משמים. אפשר כי הי' לטובתו. כי הי' לו צער יותר אם הי' יודע כי נמכר למצרים מקום ערוה וטומאה. כי באמת הי' דבר גדול מאוד שנשאר יוסף הצדיק בקדושתו במצרים. ונראה כי הקב"ה עשה הכל לטובה. כי לא הי' באפשרי שיגאלו בני ישראל בלתי הקדמת ירידת יוסף למצרים. וגם נסיון של יוסף במצרים לא הי' באפשרי. רק עי"ז עצמו שנמכר בעולה ובעוות הדין. זה הי' לו סיוע שלא יטמע ח"ו ביניהם. וזכות זה סייעהו להשאר בקדושה. גם הנסיון עם אשת פוטיפר שכתב במדרש ואין איש כו'. נראה שהי' נסיון גדול מאוד. ויש ב' מיני נסיונות אחד שיכול האדם לגבור בכחו. ויש נסיון עצום מזה שאין באפשרי לגבור כלל. רק עי"י רצון ולב אמת וצדק שיש להצדיק. זוכה שיקחו ממנו הבחירה שיצא מהנסיון. ופי' שיסייענו משמים. וזה שכי' וימאן ויאמר הן אדוני כו'. וכי' במ"א פי' זה שנתן הקב"ה הבחירה לאדם בכל מעשה אשר ירצה לעשות. רק אחת מבקש השי"ת מאדם אשר יזכור בעול. מלכותו ית'. ושידע שהכל מאתו. וצריך עכ"פ האדם לשמור זאת. והבן אלה הדברים בדברי יוסף הצדיק ולא חשך כו' כי אם אותך כו' וד"ל. ועי"ז זכה יוסף הצדיק לצאת מהבחירה עי"י שזכר שגם הבחירה נתן הקב"ה. ושאין זה יושר לעבור על רצונו ית'. לכן אף כי לא הי' יכול לגבור בכחו עי"י המרירות שהי' לו עי"ז הוציאו הקב"ה מהנסיון. וזה הי' הכנה לכל הגליות. כי גלות מצרים הוא כלל כל הגליות. ועיקר הגלות הוא תוס' הבחירה כי אם לא הי' הבחירה כלל לאדם הי' ממש בן חורין. ולכן כשזוכין לצאת מהבחירה הוא גאולה שלימה. והבן: